

מלבי"ם פרשת יתרו

שמות פרק יח, יג-טז

(יג) וַיְהִי מִמָּחֳרַת וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה לְשֹׁפֵט אֶת־הָעָם וַיַּעֲמֵד הָעָם עַל־מֹשֶׁה מִן־הַבֶּקֶר עַד־הָעָרֶב: (יד) וַיֵּרָא חֲתָן מֹשֶ�ה אֶת כָּל־אֲשֶׁר־הוּא עֹשֶׂה לָּעָם וַיֹּאמֶר מָה־הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה לָּעָם מִדּוֹעַ אַתָּה יוֹשֵׁב לְבַדְּךָ וְכָל־הָעָם נֹצֵב עֲלֶיךָ מִן־בֶּקֶר עַד־עָרֶב: (טו) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחַתְּנֹו כִּי־יָבֵא אֵלַי הָעָם לְדַרְשׁ אֶ־לְהִים: (טז) כִּי־יְהִי לָהֶם דְּבָר בָּא אֵלַי וְשִׁפְטֹתַי בֵּין אִישׁ וּבֵין רֵעֵהוּ וְהוֹדַעְתִּי אֶת־חֻקֵי הָאֱ־לֹהִים וְאֶת־תּוֹרָתִיו:

מלבי"ם שמות פרק יח

(יד) השאלות (יד - כ) אמר ויעמוד העם ויתרו תפס לשון **נצב**, ומה שכפל יבא לדרוש א-להים כי יהיה להם דבר בא אלי וכו'...

וירא חותן משה. משה לא בחר שופטים כי עדן לא נתן לפניהם פרשת משפטים עד אחר מ"ת. והגם שדינים במרה אפקיד לא נתן להם רק קצת דינים וצווי לעשות משפט לעשוקים, ולא ידעו עדיין פלס ומאזני משפט ואם ימנה שופטים וידונו כפי העולה על רוחם לא יקבלו הבע"ד את פסק דינם, וכל היוצא חייב ישוב ויבא שנית אל משה, ויתרו חשב שגם משה דן מסברא כפי שכלו ואין לו משפטים קבועים מה'; לכן אמר מה הדבר הזה אשר אתה עושה לעם, שזה יכול להעשות ע"י אחרים שע"י שאתה יושב לבדך כל העם נצב עליך, ויש הבדל בין עומד ובין נצב, שהעמידה היא הפך הישיבה, וההצבה היא במקום שצריך התחזקות, ודרך הלשון שעל עבדי המלך המזומנים לשמור את המלך יאמר הנצבים עליו, ועל העבדים העומדים לשרתו יאמר העומדים לפניו, ועל שאר העם למשל הבאים למשפט יתכן הלשון שעומדים עליו, ועז"א ויעמוד העם על משה, כי עמדו ברצונם לשמוע תורתו, אבל יתרו תפס הלשון וכל העם נצב עליך שמורה שמתחזקים על העמידה ההיא, כי כ"א רוצה לפטר לביתו ודוחק א"ע להיות הראשון במשפט:

(טז) כי יהיה. וגם באים בעבור משפטים וריבים אשר יפלו ביניהם, כי יהיה להם דבר בין אדם לחברו בא אלי, ר"ל הדבר בא אלי היינו שמציעים טענותיהם לפני, ובזה אשפוט בין איש ובין רעהו, וגם רמז שיש בזה חלוקה, שאנשים צדיקים כשיש ביניהם ספק בד"מ, הוא אצלם כעין שאלה בדיני איסור והיתר, כי הוא ספק איסור גזל ולא ילכו שניהם רק אחד מהם, שעז"א בא אלי, האחד לבדו, למשל המזיק ממון חברו ילך המזיק לשאול ממשה, כמה מחויב עפ"י ד"ת, ולפעמים יבאו שניהם כשיש הכחשה ביניהם, ואז ושפטתי בין איש ובין רעהו, וגם באים בעבור ענין שלישי, שאני מודיע את חקי הא-להים שהוא המצות המעשיות שרובם חקים, כי אין אנו יודעים כל טעמיהם בברור, ואת תורותיו היינו הלמודים התוריים כמו הלמודים בעניני האמונות, אמונות ההשגחה והנבואה והשכר והעונש, וההנהגה במדות וכדומה, וגם אמר שמה שכלם עומדים בשעת הדין, כי בעת שאשפוט בין איש ובין רעהו אודיע ג"כ חקי א-להים, כי לא ישפטם עפ"י סברת עצמו, רק עפ"י חקי ה' ותורותיו, לכן עומדים צפופים ללמוד לקח להבין ולעשות: